

Biliárd a Dobray Szállóban

12.

Gállos Orsolya fordítása

Az utca túloldalán, a piszkos és feldúlt Dobray Szálló ablakából még mindig kilógott a vörös függöny. A hajnali csendben, amikor egy lélek sem volt látható, az alaposan felázott és felpuhult utakon csak árnyak vonszolták magukat, akár a temetési zászló, amit a részegek dobtak el, mielőtt elhevertek volna a pálinka tócsáiban. A katonák, akik holtrészegen hevertek az asztalokon meg a székeken, tulajdonképpen nem is tudták, melyik hadsereghez tartoznak. Mintha az utolsó erődöt védelmezték volna a tébolyodott világ közepén, a városban, amely éveken át állt itt magányosan azon a földön, amelyről sohasem lehetett tudni, hogy kié. Itt évtizedenként váltották egymást a hatóságok és a hadseregek, minden hivatal a maga nyelvét beszélte, és arról győzködte a népet, hogy ő az egyedüli jogos és valódi. Így ebben a kisvárosban sokáig beszéltek és írtak magyarul, majd megint muravidéki nyelven, ami sajátos keveréke volt az itteni nyelveknek; sokan esküdtek a németre, a szerbre, a csehre is, és nem utolsósorban beszéltek itt cigányul és persze béberül; a háború előtti esztendőben elkezdtek írni szlovénul is, mondván, hogy ez a Murának két partján élők egyetlen igazi nyelve.

A háború tehát már másodszor rázta meg durván ezt a tyúkfészket, ahol egyazon lyukas és rozoga tető alatt zsúfolódtak össze a vadmadarak és a háziszárnyasok. Ebben a bealmozott és teleszart fészekben, ahogy az utóbbi napokban Sárdy József, a katonai rögtönítélő bíróság titkára mondogatta, itt fognak most mind meghalni. A titkár, aki itt maradt hadsereg és bíróság nélkül, amelynek nevében ítélezhetett volna, tudta, hogy most végleg kézbe kell vennie a dolgokat. Már tegnap délután bevezetett néhány drasztikus intézkedést, a hosszú éjszakának pedig véget vetett.

– Mindenki fegyverbe! – parancsolta, miután vége lett a fölösleges lövöldözésnek. Ha a nőjére gondolt, erre a megadó teremtésre, Cukorra,

valójában egyedül ő tartott ki mellette ebben az értelmetlen háborúban, akkor talán egyszer, de igazán belesajdult, hogy Cukor sem csak az övé. Semmi sem az enyém ezen a világon, villant át rajta. Ahogyan ez a katonaság, ez a szaros város, amelyik nem érdekel senkit, és soha nem is érdekelt, úgy ez a nő sem az övé. Semmi sem az övé, soha nem volt képes beismerni, hogy a katonai rögtönítélő bíróság titkára felfuvalkodott címen kívül tulajdonképpen nincs semmije. Csak amikor fegyverbe állította a széthulló, lerészegedett katonaságot, amelynek valószínűleg már senki sem tudta volna a hasznát venni, maga lökdöste őket oda egy-egy nyitott ablakba, hogy figyeljék a lassú eső mosta üres utcákat, csak ekkor érezte, hogy jobb volna, sőt egyedül az volna a legjobb, ha az a nő akkor agyonlövi. Az lett volna az egyedüli valódi, véres seb, ami ellensúlyozta volna az egész értelmetlen várakozást és üldögélést ebben a tyúkólban. Így viszont a pisztolyból leadott lövés a falba fúródott.

És mind, akiket főbe lőtt, egyre őt fogják bámulni abból a világból, amelynek nem tudni a nevét, még ha mind gyakrabban látta is. Tudta, hogy valahol lennie kell annak a világnak, hiszen hallotta a holtakat, ahogyan hívják, figyelmeztetik, vagy csak bámulnak rá halvány, üres szemükkel.

13.

Sárdy József, a katonai rögtönítélő bíróság titkárának a serege utoljára foglalta el a helyét, ezt mind jól tudták. Habár Kolosváry honvédnek még sikerült megőriznie a józan eszét, főként pedig az ítélőképesség egy szikráját, talán a lelkiismeretét sem kezdte még ki teljesen Laci pálinkája, szóval ezt a katonát most komolyan elfogta a vágy, hogy végleg meglépjen, eltűnjön, egyszerűen lerakja a fegyverét; a dezertálásra is készen állt, akár azon az áron, hogy golyót kap abból a pisztolyból, amelyről a feljebbvalója elmélkedett az előbb.

Kolosváry a fal mellett guggolt az utolsó ablak alatt a kávéház magas és sarkig tárt ablakainak hosszú során. Innen tekintette át a terepet, a Fő teret, körülötte a széles, sáros szekérúttal. Jobbról a sáros út mentén sorakoztak az elhagyott zsidó boltok, valahol a sor közepén az úttól kissé beljebb meredt égnék az evangélikus templom tornya, még feljebb a Fő utca belefodult a Lendvai útba. Onnan kellett jönnie annak, amitől mindnyájan tartottak.

Egyre több volt a szóbeszéd, a célozgatás, a találgatás, a jövendölés meg a látomás és az álom is, a betegek közt éppúgy, mint azok között, akik egészségesnek látszottak, és versenyre keltek rettenetes, pontos és meggyőző leírásában annak, ami valahonnan messziről érkezik, a legmélyebb

és legsötétebb rónákról, onnan, ahol csak ritkán süt ki a nap. Ezeknek az elképzeléseknek a központjában mindig ott állt a rettegés az ördögtől, az istentelenségtől, a káosztól, a züllöttségtől, a zabolátlanságtól, az alkoholtól, a fosztogatástól, a pénzégetéstől és mind a földi, mind az égi rend megtagadásától.

Az álmos és még mindig részeg katonák lerakták puskáikat az ablakpárkányokra, és kivörösödött arccal üldögéltek. Vizenyős tekintetük valahova a távolba meredt. Egyedül a kert magas gesztenyefáit tartották szemmel. E hatalmas és néma fák ekkor kezdték bontogatni a leveleiket. Estefelé, amikor majd éhesek és szomjasak lesznek, amikor majd megkívánnak valami nagyon erőset, hogy lehűtsék agyondohányzott tüdejüket, mielőtt tehát még lemenne a nap a végtelen síkságon, már úgy érzik, hogy a levelek növekedését is hallják.

– Lőjetek mindenkire, aki a kerthelyiség felé közeledik, senki sem léphet be a gesztenyék alá –, adta ki a parancsot Sárdy József, és az emeletre vezető lengőajtó felé hátrált. Mielőtt izzadt tenyerével kitapogatta volna maga mögött a kijáratot, még egyszer végigmérte a barlangot, amit sietve elhagyni készült. Az itt töltött hónapok alatt valahogy minden a szívéhez nőtt, még ha nem is akarta ezt elismerni. Szinte meghatódott, látva maga körül és saját magán is a széthullás jeleit. Eszébe jutott a nap, amikor először lépett ebbe az átkozott szállodába, ahogy az utóbbi napokban emlegette.

Pár nappal Horthy kapitulációja és a budapesti nyilas hatalomátvétel után történt. Szálasi Ferenc és nyilasainak új kormánya felszólított a háborúnak a német megszállókkal való közös folytatására, elsősorban a Vörös Hadseregtől való félelmében, amely feltartóztathatatlanul nyomult előre keletről, mint az özönvíz, és elsodort, lerombolt és eltörölt mindent, amit rettenetes árja utolért. Mindenki tudta, hogy már csak kedvező szél kérdése, mikor fog ez a szinte természetfeletti erő átgázolni az Alföldön és süllyeszi el végleg a megsebzett Harmadik Birodalmat és vele Magyarországot is. Akkor, 1944 márciusában már csak az volt a kérdés, milyen áron hagyják, hogy az oroszok megnyúzzák őket, gondolta azokban a napokban Budapesten a katonai bíróság fiatal gyakornoka. A fordulat után, amikor a hazai fasiszták hatalomra jutottak, és Magyarország a Harmadik Birodalomhoz kötötte a szekerét, a gyakornok jobbnak látta, ha elfogadja az előreléptetést, és eltávozik Budapestről, messze, egy olyan vidékre, amelynek először hallotta a nevét, abba a városba, amit alig lehetett megtalálni a térképen. A Mura és a Rába határolta zsák a haza legszélső csücskében elég félreesőnek, továbbá biztonságosnak tűnt ahhoz, hogy itt meghúzza magát, és kivárja a lehetséges fordulatot. Ha valami isteni csoda szerint ez bekövetkezett volna, amiben azonban ő sem hitt, bár a gondolat elég valószínű volt, hiszen miért

engedte volna Isten, hogy végezzenek vele a kommunisták, a felesküdt antikrisztusok; ez persze csak feltételezés volt, ezen elmélkedtek a budapesti kávéházakban és álmodoztak szerte a hazában, ahol lovak legelésznek és íródik az egykori nagysághoz méltó magyar költészet.

14.

A határtalan csendben és világosságban, amikor egybeolvad az ég és a föld, a távolban meggömbül a láthatatlan vonal, mintha egy pillanatra felragyogna a senki által meg nem húzott határ, amelyen a halottak távoznak; pont ott mozdult meg valami ezen a reggelen. Mintha szélcsendbe ért volna a végső csatából visszatérő öreg hajó. Árbocai letörve, szakadt vitorlája lógva a fáradt hajó oldalán, ázva a mozdulatlan tengerben, amely most a vért a vásott kötelekről. A katonaság, ezek a megvert és álmos tengerészek úgy posztoltak szűk állásaikban, mozdulatlanul, mint az örökkévalóság, és révetegen bámultak ki az ablakon arra, a kétségbeesett szívükben egyre jobban kirajzolódó, láthatatlan határ felé. Magasan minden felett pedig ott függött a mozdulatlan nap, és előntötte fényét a gyermekien tiszta, ártatlan kétség felett. Egyedül ez a kétség és nyugalom kavarhatta volna fel azok lelkét, akik valaha még felnyitják a szemüket.

A síkság közepén foglyul ejtett hajó süllyedni kezdett, már nem lehetett számítani a megmentő szélre, amely kivitte volna az állóvízből, ezt mind tudták, akik még most is némán és közömbösen ittak a saját egészségükre. Laci, a hotelier által töltögetett pálinka volt a tengerészek utolsó reménye. Nyakalták és tartották magukat a kapitány parancsaihoz, aki valahol fent, katonái üres feje fölött, ugyancsak mozdulatlanul hevert a nőjével. Talán egyedül azt hallották még, vagy talán csak pusztá hallucináció volt, szavak, amelyeket állítólag még néhány órán át hallanak a halottak, mielőtt a lélek végleg elbúcsúzik a testtől, a közömbös természettől, és végleg átillan a bensőnkben hordozott határon.

Tehát az egyedüli, amit abban az éjszakában hallottak, a hajnali szélcsendben legelésző vad lovak távoli nyerítése volt.

A lovak, lehetetlen volt megszámolni őket, most nyugodtan legelésztek a Fő tér közepén. Az erős fekete, szürke és pej ménék a Dobray Szállótól kőhajításnyira legelték közömbösen a zsenge tavaszi fűvet; és valóban, az ittas és kimerült katonaság most többé nem tudta megkülönböztetni a látomást a valóságtól. Kolosváry valaha szerette a kalandregényeket, és a tengeren is járt már, bajtársaitól eltérően, akik a Balatonon kívül még nem láttak nagy vizet, valamennyire ismerte, legalábbis megpróbálta felidézni azt az érzést, amikor körülfog a tenger és nyomaszt a szélcsend. Le tudta

volna írni azok szorongását és kétségbeesését, akik napokon, sőt heteken át rostokolnak elvesztetten a végtelen kékség közepén. A minden emberben ott leskelő ismeretlen és az elfojtott félelem fogta el ettől a képtől. A kép, a látomás talán csak illúzió, miszerint a halállal néz farkasszemet anélkül, hogy belehalna vagy beleőrülne.

De ki tudhatta biztosan, milyen dolog halottnak vagy örültnek lenni, gondolta Kolosváry honvéd azon az éjszakán, a Dobray Szálló nyitott ablakában kuksolva, miközben tompa, rozsdás bajonettjével lovakat rajzolt a falat borító virágos tapétába. Először azok közül vésett oda egyet, amelyiket odahaza ült meg, mielőtt elkapta volna ez az átkozott háború, és ideküldték ebbe az isten háta mögötti városba, ahol mostanáig nem értett semmit, azt sem, kik ezek az emberek, ezek az itteni urak, akik nem tudták eldönteni, hogy magyarok-e vagy sem.

Mert noha magyarul beszéltek, és tele torokból zengték a szent korona meg a budapesti kultúra dicséretét, amit inkább mások elbeszélése alapján tartottak nagyra, még ő, az egyszerű katona is, aki inkább a síkságon mindig megélt szabadságra gondolt, még ő is tudta, hogy ezek az emberek mások, most már biztos volt benne, akármennyire is igyekeztek és fennhordták az orrukat, valahol mélyen, a sok betanult szólam mögött volt a szívében valami egészen más, amit azonban nem akartak beismerni.

Kolosváry látta, ezek az emberek hogyan forgolódtak Sárdy József körül, aki semmivel sem volt különb széthulló hadseregénél.

– Csak a pénz érdekli őket –, motyogta magában, és még jobban bele-mélyesztette tompa bajonettjét a falba.

– Mit beszélsz, miféle pénz, nem látod, milyen jól megvannak? – kérdezte kiszáradt nyelvvél a szomszéd ablaknál posztoló Géza. A napiparancs óta le nem vette szemét a célgömbről. Ő volt mind között a legengedelmesebb meg a legrémültebb is, ezért annál bátrabban döntötte magába a pálinkát. Mindig adódott valami, ha ő volt őrségben, és akkor biztosan sor került lövöldözésre, mire a feljebbvalóinál magának Laci főpincérnek kellett közbenjárnia, mivel a katona buzgótságában, félelmében vagy részegségében, isten tudja, miért, gyakran a vendégekre lőtt, akik éjjelente kijártak levegőzni a kávéházból, ahogy mondta, pedig csak általában vizelni vagy okádni mentek ki a térre.

– Megvannak, persze a nőcskéikkel – válaszolta Kolosváry belemélyedve a rajzába, amely még a reggel előtt kiterjedt az ablak alatti teljes falfelületre, miközben odakint a katonák csontjáig hatolt a hideg és a sűrű köd.

Dušan Šarotar: Biliárd a Dobray Szállóban (Biljard v Dobrayu) című regénye 2007-ben jelent meg Ljubljánában a Študentska založbánál, és előkészületben van Pécssett, a Pro Pannonia Kiadónál.